

**Нормативна база з питань реалізації
науково-педагогічного проекту
«Інтелект України»
в загальноосвітніх навчальних
закладах**

2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

18 05 20 17 р.

м. Київ

№ 4/4

Про завершення дослідно-експериментальної роботи за темою «Розробка та апробація навчально-методичного забезпечення реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів» на базі комунального закладу «Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області»

Відповідно до Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 114, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13 травня 2002 року за № 428/6716 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 23 листопада 2009 року № 1054, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 16 грудня 2009 року за № 1217/17233), наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.07.2012 № 797 та наказу Міністерства освіти і науки України від 04.12.2014 № 1439 на базі експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня комунального закладу «Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області» протягом 2012-2017 років проводилася дослідно-експериментальна робота за темою «Розробка та апробація навчально-методичного забезпечення реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів».

На підставі висновків комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 04.04.2017 (протокол № 36) та з метою завершення дослідно-експериментальної роботи

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити звіт про завершення дослідно-експериментальної роботи за темою «Розробка та апробація навчально-методичного забезпечення реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів» на базі комунального закладу «Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області», що додається.

2. Дослідно-експериментальну роботу за темою «Розробка та апробація навчально-методичного забезпечення реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів» на базі комунального закладу «Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області» вважати завершеною.

3. Зняти статус експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня з комунального закладу «Харківська гімназія № 169 Харківської міської ради Харківської області».

4. Педагогічному колективу оголосити подяку за творчу роботу, розробку й впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів України та поширення власного досвіду у засобах масової інформації.

5. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (Ткаченко В.В.) провести організаційну роботу з підготовки вчителів початкової та основної школи до 2017-2018 навчального року.

6. Затвердити:

6.1. навчально-тематичний план курсів для вчителів проектних класів початкової та основної школи (додаток 1) та розмістити його на веб-сайті Міністерства освіти і науки України та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»;

6.2. перелік базових обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти для проведення навчальних курсів та терміни проведення:

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ректор Романенко М. І.), 19.06-23.06.2017 року;

Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (директор Войцехівський М.Ф.), 07.06-10.06.2017 року;

комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» (ректор Осадчий І.Г.), 13.06-16.06.2017 року;

комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» (ректор Чепурна Н.М.), 31.05-03.06.2017 року;

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (директор Шуляр В.І), 13.06-16.06.2017 року;

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ректор Черній А. Л.), 26.06-30.06.2017 року;

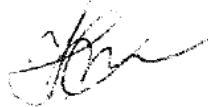
Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ректор Берега В. Є), 06.06-09.06.2017 року.

7. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (Ткаченко В.В.) надавати науково-методичну допомогу педагогічним колективам вищезазначених базових навчальних закладів у реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України».

8. Базовим закладам післядипломної педагогічної освіти включити до річного плану проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників курси підвищення фахової кваліфікації з проблеми «Нова українська школа: реалізація компетентнісного підходу у початковій та середній школі» (за науково-педагогічним проектом "Інтелект України") для вчителів початкової та основної школи з отриманням свідоцтва про підвищення фахової кваліфікації.

9. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П. К.

Т.в.о. Міністра

В.В. Ковтунець

Навчально-тематичний план курсів для вчителів проектних класів початкової та основної школи

Пояснювальна записка

Навчальні плани курсів підготовки вчителів початкової та основної школи до роботи за всеукраїнським науково-педагогічним проектом «Інтелект України» укладені на основі законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», а також з урахуванням вимог нормативних документів щодо післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів, кваліфікаційних характеристик та напрямів і змісту функціональної діяльності вчителів початкової та основної школи, наказів Міністерства освіти і науки України з питань упровадження всеукраїнського науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Метою курсів є опанування вчителями проектних класів науково-педагогічного проекту «Інтелект України» теоретико-методологічних, методичних та практичних основ імплементації в практиці роботи початкової та основної школи основних положень компетентнісного підходу.

У навчальних планах знайшли віддзеркалення аксіологічні імперативи оновлення змісту, методів, форм і засобів національної системи освіти відповідно до «Концепції нової української школи», цивілізаційних викликів XXI ст., основних положень STEM-освіти і педагогіки гуманізму; надбання сучасної психології, педагогіки, вікової фізіології, особливості організації навчально-виховного процесу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України».

Навчальні плани містять 3 модулі: соціально-гуманітарний, професійний та контрольний-аналітичний.

Соціально-гуманітарний модуль забезпечує формування компетентності вчителів з питань нормативно-правової бази загальної середньої освіти, філософії освіти, охорони дитинства, збереження та зміцнення здоров'я учасників навчально-виховного процесу тощо.

Професійний модуль спрямований на формування в учителів готовності до роботи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» і містить питання, пов'язані з методологією, теорією, методикою та практикою навчання академічно здібних учнів початкової та основної школи.

Діагностико-аналітичний модуль спрямований на визначення рівня професійної компетентності вчителів із питань організації навчально-виховного процесу в початковій школі за науково-педагогічним проектом

«Інтелект України» та передбачає вхідне й вихідне діагностування, виконання та захист індивідуальних і групових проектів.

Навчальні плани розраховані на слухачів очно-заочної форми навчання (144 год.) та реалізуються під час однотижневого літнього курсу підвищення кваліфікації вчителів (40 год.), щомісячних одноденних навчально-методичних семінарів, які проводяться впродовж навчального року (36 год.), у процесі самостійної роботи слухачів (68 год.).

Навчально-тематичний план курсів для вчителів проектних класів початкової школи

Модуль	№	Зміст	Всього годин	Аудиторні	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Соціально-гуманітарний модуль	1.1	Філософія освіти. Аксиологічні імперативи державної політики в галузі освіти. Концепція «Нової української школи»	4	2	2	—	2
	1.2	Педагогіка партнерства та шляхи її реалізації в науково-педагогічному проекті «Інтелект України»	8	4	—	4	4
		Разом передбачено за планом	12	6	2	4	6
2. Професійний модуль	2.1	Нормативні, теоретико-методологічні та організаційні основи освіти академічно здібних учнів початкової школи	3	2	2	—	1
	2.2	Інноваційні освітні технології в практиці роботи початкової школи	3	2	2	—	1
	2.3	Теоретико-методологічні та методичні основи викладання предмета «Навчання грамоти» за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	30	20	2	18	10
	2.4	Теоретико-методологічні та методичні основи викладання математики за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	16	10	2	8	6
	2.5	Теоретико-методологічні та методичні основи викладання предмета «Навчасмося разом» за	15	10	2	8	5

		науково-педагогічним проектом «Інтелект України»					
	2.6	Теоретико-методологічні та методичні основи викладання предмета «Людина і світ» за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	15	10	2	8	5
	2.7	Організація роботи з батьками учнів проектних 1-4х класів	3	2	—	2	1
	2.8	Збереження та зміцнення здоров'я учасників навчально-виховного процесу	3	2	—	2	1
	2.9	Підготовка вчителів до проведення фізкультхвилин	3	2	—	2	1
	2.10	Медико-психологічні проблеми адаптації вчителя до роботи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	3	2	—	2	1
		Разом передбачено за планом	94	62	12	50	32
3. Діагностико-аналітичний модуль	3.1	Вхідне комплексне діагностування	2	2	—	2	—
	3.2	Захист індивідуальних і колективних проектів	34	4	—	4	30
	3.3.	Вихідне діагностування	2	2	—	2	—
		Разом передбачено за навчальним планом	38	8	—	8	30
Разом годин			144	76	14	62	68

Науковий керівник
 всеукраїнського науково-педагогічного
 проекту «Інтелект України»,
 доктор педагогічних
 наук, професор

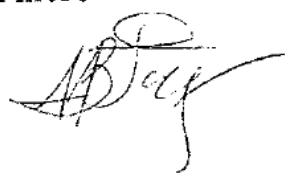

І. В. Гавриш

Навчально-тематичний план курсів для вчителів проектних класів основної школи

Модуль	№	Зміст	Всього годин	Ауди- торні	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Соціально-гуманітарний модуль	1.1	Основні тенденції розвитку системи освіти в Україні. «Концепція Нової української школи»	4	2	2	—	2
	1.2	Педагогіка партнерства та шляхи її реалізації в Проекті	8	4	—	4	4
		Разом передбачено за планом	12	6	2	4	6
2. Професійний модуль	2.1	STEM-освіта як провідний напрям модернізації національної системи освіти	6	4	2	2	2
	2.2	Інноваційні освітні технології в практиці роботи основної школи	10	6	2	4	4
	2.3	Теоретико-методологічні та методичні основи викладання окремих навчальних предметів за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	54	34	8	26	20
	2.4	Організація роботи з батьками учнів проектних класів	6	4	2	2	2
	2.5	Збереження та зміцнення здоров'я учасників навчально-виховного процесу	10	8	4	4	2
	2.6	Медико-психологічні проблеми адаптації вчителя до роботи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	8	6	2	4	2
		Разом передбачено за планом	94	62	20	42	32
3. Діагностико-аналітичний модуль	3.1	Вхідне комплексне діагностування	2	2	—	2	—
	3.2	Захист індивідуальних і колективних проектів	34	4	—	4	30
	3.3.	Вихідне діагностування	2	2	—	2	—
		Разом передбачено за планом	38	8	—	8	30
Разом годин			144	76	14	62	68

Науковий керівник
всеукраїнського науково-педагогічного
проекту «Інтелект України»,
доктор педагогічних
наук, професор

I. В. Гавриш

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

02.11. 2016

Київ

№ 1319

Про проведення всеукраїнського експерименту за темою
«Реалізація компетентнісного підходу
в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»
на базі загальноосвітніх навчальних закладів».

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 року № 1352), на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 04 грудня 2014 року № 1439 «Про завершення апробації навчально-методичного забезпечення початкової школи за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України» та розроблення і впровадження проєкту в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів» та на підставі рішення комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 04 жовтня 2016 року (протокол № 31) та з метою реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити як такі, що додаються:

1) заявку на проведення всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів на 2016–2022 роки;

2) програму всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів на 2016-2022 роки;

3) зміни до Типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів I–II ступенів, які працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України», затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 04 грудня 2014 року № 1439, викласти їх у новій редакції (додатки 1–4), що запроваджуються з 2017/2018 навчального року.

2. Взяти до уваги, що рішення про роботу за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» навчальний заклад приймає за погодженням з органом управління освітою, якому підпорядковується заклад.

3. Комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти заслухати звіт наукових керівників всеукраїнського експерименту про результати першого етапу в червні 2017 року.

4. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних (міських) державних адміністрацій, інститутам післядипломної педагогічної освіти сприяти проведенню всеукраїнського експерименту.

5. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» здійснювати науково-методичний супровід реалізації завдань всеукраїнського експерименту в базових загальноосвітніх навчальних закладах.

6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

Заявка

на проведення всеукраїнського експерименту
за темою «Реалізація компетентнісного підходу
в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»
на базі загальноосвітніх навчальних закладів»
на 2016–2022 роки

Актуальність експерименту. Аксіологічним імперативом розвитку системи освіти України є її модернізація відповідно до цивілізаційних та національних викликів сучасності. Насамперед, це розбудова інформаційного суспільства, в якому основним капіталом і головним ресурсом економіки стають знання; виникнення глобальної цивілізаційної кризи, що виявляється в усіх аспектах людського буття; зародження у світовій економіці 6-го технологічного укладу, ядром якого є конвергенція NBIC-технологій. Ці тенденції розвитку цивілізації в XXI ст. спричинили жорсткі вимоги до національних освітніх систем щодо формування в молодого покоління здатності до ефективної життєдіяльності у світі, якому притаманні риси інноваційності, складності, мінливості та суперечливості.

Водночас найактуальнішими завданнями, що стоять перед Україною, є розбудова правової демократичної держави та громадянського суспільства, створення ефективної ринкової економіки. Їх розв'язання виявляється неможливим без формування в підростаючого покоління українців державницької, громадянської, правової, соціальної, економічної та інших ключових компетентностей.

Сьогодні маємо чітко окреслену законодавчу базу інноваційних перетворень в освітній галузі на засадах компетентнісного підходу.

На теоретико-методологічному рівні феномен компетентнісного підходу в освіті є предметом міждисциплінарних досліджень українських і зарубіжних учених. Як результат, маємо науковий доробок із питань реалізації компетентнісного підходу в освітніх системах (Е. Абель, К. Абромс, Дж. Думас, А. Зольні, С. Клепко, С. Кравець, В. Кремень, Т. Кристопчук, О. Локшина, Ж. Майз, О. Овчарук, Л. Пуховська, Дж. Равен, І. Родигіна та ін.), розробки поняттєво-термінологічного апарату компетентнісної освіти (В. Гриньова, І. Зязюн, О. Ковальова, С. Куликовський, В. Луговий, І. П'янківська, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та ін.), обґрунтування її психолого-педагогічних засад (І. Бех, Н. Бібік, С. Бондар, Л. Ващенко, О. Овчарук, О. Пометун та ін.), визначення сутності, ієрархії та структури компетентностей (С. Бондар, О. Гулай, Г. Усатенко, Т. Усатенко та ін.), характеристики ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей (І. Аршава, Н. Голуб, Р. Девлетов, І. Єрмаков,

І. Іванюк, Е. Носенко, Л. Парашенко, С. Петренко, Л. Паламарчук та ін.), аналізу окремих аспектів упровадження компетентнісного підходу в національну школу (Е. Воронцова, С. Кириленко, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.).

Проблематика компетентнісно орієнтованої освіти виявляється актуальною й на практичному рівні: нею опікуються такі провідні міжнародні організації, як UNESCO, UNDP, UNICEF, OECD, CE тощо. Так, ще в 1996 р. у Доповіді Міжнародної комісії UNESCO «Освіта. Прихований скарб» було сформульовано чотири системотворні принципи, на яких має ґрунтуватися освіта: навчитися жити разом, навчитися здобувати знання, навчитися працювати, навчитися жити [Delors, J. et al. Learning: The treasure within. — Paris : UNESCO, 1996. — 40 p.].

2006 року Європейський Парламент та Європейська Рада ухвалили «Рекомендацію про ключові компетентності для неперервного навчання», якою було запропоновано для впровадження в державах — членах Європейського Союзу «Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання упродовж життя» (A European Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning). До ключових компетентностей було віднесено: спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність та базові компетентності в галузі науки і техніки; цифрова обчислювальна компетентність; уміння вчитися; соціальна, міжособистісна і громадянська компетентність; ініціативність та підприємливість; культурна освіченість та виразність [European Union. Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC) // Official Journal of the European Union. — 2006. — 30 December. — P. I. 394/10 — I. 394/18].

Модернізація національної системи освіти на засадах компетентнісного підходу є домінантою змін і в Україні. При цьому відповідно до проекту нового базового Закону «Про освіту» ключовими для української школи визначено компетентності, співзвучні компетентностям, що входять до «Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання упродовж життя»: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатися впродовж життя; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; соціальні та громадянські компетентності; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здоровий спосіб життя; підприємливість.

Наголошуючи на вагомому внескові українських і зарубіжних учених та практиків у розробку теоретико-методологічних, методичних і організаційних засад досліджуваного феномена, маємо водночас зазначити, що проблематика компетентнісної освіти академічно здібних і обдарованих учнів (тобто компетентнісної меритократичної освіти) поки що залишається поза увагою як науковців, так і освітян-практиків.

Таким чином, актуальність експерименту зумовлена необхідністю усунення суперечності між нагальною вимогою модернізації системи меритократичної освіти на засадах компетентнісного підходу та відсутністю теоретико-експериментальних досліджень цього напрямку.

З урахуванням результатів досліджень у царині дидактики компетентнісно орієнтованої школи, а також даних, отриманих нами під час проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня з проблеми «Створення системи супроводження навчання, виховання та розвитку академічно обдарованих дітей молодшого шкільного віку» (накази Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2008 р. № 1218 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі навчально-виховного комплексу № 169 м. Харкова»; від 10 липня 2012 р. № 797 «Про продовження впровадження науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів України»; від 4 грудня 2014 р. № 1439 «Про завершення апробації навчально-методичного забезпечення початкової школи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» та розроблення і впровадження проекту в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів»), ця суперечність може бути конкретизована як система взаємопов'язаних протиріч між:

- необхідністю створення дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» як органічної єдності її концептуального, цільового, змістового, процесуально-діяльнісного, контрольно-коригувального, оцінно-результативного компонентів та невизначеністю теоретико-методологічних і методичних основ компетентнісно орієнтованої освіти академічно здібних і обдарованих учнів;

- доцільністю впровадження означеної дидактичної технології в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів науково-педагогічного проекту «Інтелект України» на засадах комплексно-цільового підходу та нерозробленістю нормативного, організаційного та моніторингового забезпечення зазначеного процесу;

- провідною роллю вчителя в інноваційних перетвореннях в освіті та недостатнім рівнем теоретико-методичного, організаційного і моніторингового супроводження процесу їх становлення як суб'єктів компетентнісно орієнтованої освіти учнів, які навчаються за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»;

- важливою роллю батьків у вихованні компетентної особистості та невизначеністю теоретичних і організаційних засад взаємодії педагогів із батьківською громадою з питань розбудови компетентнісно-орієнтованої школи.

Зазначене й зумовило вибір теми нашого експерименту — **«Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».**

Мета дослідження — теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

Відповідно до проблеми та мети сформульовано основні **завдання дослідження**:

1. Вивчити стан розробленості досліджуваної проблеми в нормативно-правовому полі, педагогічній теорії та практиці. Здійснити теоретичне узагальнення основних підходів до її розв'язання на нормативно-законодавчому, теоретичному та емпіричному рівнях.

2. Визначити теоретико-методологічні та методичні основи реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» як складного соціально-педагогічного феномена, що вимагає вивчення з позицій системного підходу.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити дидактичну технологію реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

4. Розробити та експериментально перевірити комплексно-цільову програму впровадження авторської дидактичної технології в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів, які впроваджують науково-педагогічний проект «Інтелект України».

5. Здійснити апробацію авторської технології та комплексно-цільової програми її реалізації.

Об'єкт дослідження — навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України».

Предмет дослідження — дидактична технологія реалізації компетентнісно орієнтованого підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що модернізація системи освіти академічно здібних і обдарованих учнів на засадах компетентнісного підходу є одним із визначальних чинників реалізації завдань освіти, виховання та розвитку майбутньої інтелектуальної еліти нації, а також передумовою їх становлення як суб'єктів успішної життєдіяльності.

Складність і багатоплановість досліджуваної проблеми обумовили необхідність реалізації провідної ідеї на засадах системного підходу, що й спричинило особливості **концепції дослідження**, яка охоплює два взаємопов'язані концепти.

Методологічний концепт презентує результати вивчення досліджуваного феномена на філософському, загальнонауковому, конкретно науковому та технологічному рівнях методології пізнання педагогічних процесів і явищ. Він є органічною єдністю основних положень сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, В. Бех, В. Кремень, Л. Рижак та ін.),

компетентнісного (І. Бех, Н. Бібік, С. Бондар, Л. Ващенко, Е. Воронцова, Дж. Думас, А. Зольні, В. Кремень, Т. Кристопчук, О. Локшина, Ж. Майз, О. Овчарук, О. Онопрієнко, О. Пометун, Л. Пуховська, Дж. Равен, І. Родигіна, О. Савченко та ін.), системного (В. Андрєєв, В. Афанасьєв, В. Беспалько, Б. Гершунський, У. Ешбі, Т. Ільїна, М. Каган, С. Оптнер, В. Тюхтін, Е. Юдін та ін.), синергетичного (Г. Васянович, А. Євтодюк, С. Клепко, В. Кремень, В. Кушнір, В. Лутай, С. Цикін, О. Чалий, Г. Шефер та ін.), особистісно-діяльнісного (А. Балл, І. Бех, А. Губа, О. Попова та ін.) і технологічного підходів (І. Богданова, В. Євдокимов, О. Кияшко, М. Кларін, М. Кларк, Л. Кондрашова, Б. Лихачов, М. Мисливець, В. Монахов О. Пехота, Е. Рангелова, Г. Селевко, В. Сластьонін, Ю. Татур, Н. Щуркова та ін.), конкретизованих стосовно проблемного поля дослідження за допомогою таких ключових ідей:

Компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів початкової школи має втілювати в життя основні положення компетентнісного підходу та забезпечувати формування в них ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей.

Компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів має ґрунтуватися на постнекласичній парадигмі освіти, аксіологічними імперативами якої є гуманістичні пріоритети, культуроцентричність, що репрезентує такі типові риси культурної особистості, як духовність, національна самосвідомість і культурна толерантність, а також створення умов для самоактуалізації й творчої самореалізації особистості в складному, нелінійному, нестабільному світі.

Компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів має розглядатися з позицій системного підходу як системний феномен, що функціонує та розвивається відповідно до принципів системного підходу, зокрема принципів органічної єдності педагогічної системи й середовища, цілеспрямованості, рівноважної відповідності, оптимальності, зворотного зв'язку, єдності програмованого, рефлексивного та адаптивного видів управління тощо.

Реалізація принципів системного підходу до компетентнісної освіти академічно здібних і обдарованих учнів виявляється можливою за умов створення відповідної дидактичної технології.

Компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів має розглядатися з позицій синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації. Відкритість освіти виявляється в доцільності її розбудови на основі органічного поєднання різних методологій і підходів, освітніх технологій і методик, а також їх компонентів; нелінійність — у необхідності конструювання освітньої системи як гнучкого багатоваріантного системного утворення з правом вибору суб'єктами педагогічного процесу одного/декількох варіантів здобуття освіти, у тому числі й за індивідуальною траєкторією навчання; здатність до самоорганізації — у переважанні технологій інтерактивного навчання, підвищенні ролі самоосвіти.

Компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів має розглядатися з позицій особистісно-діяльнісного підходу як система, що функціонує й розвивається відповідно до основних положень парадигми особистісно орієнтованої освіти та діяльнісного підходу, зокрема принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти.

Теоретичний концепт є результатом наукової рефлексії теоретичних аспектів феномена компетентнісної освіти (І. Бех, Н. Бібік, С. Бондар, Л. Ващенко, І. Зязюн, О. Ковальова, С. Куликовський, В. Луговий, О. Овчарук, О. Пометун, І. П'янковська, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та ін.), ідеї про доцільність реалізації компетентнісного підходу з позицій педагогіки розвитку (І. Бех та ін.), концепції меритократичної освіти (Д. Белл, Т. Веблен та ін.), основних положень теорії конструювання змісту шкільної освіти (А. Бойко, О. Богуш, І. Зайченко, Н. Мойсенюк, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Савченко, Н. Ткачова, В. Ягупов та ін.).

Теоретичний концепт дослідження містить такі ключові ідеї: під компетентнісним розуміємо підхід, який ґрунтується на визнанні метою освіти становлення учня як суб'єкта життєдіяльності завдяки сформованості системи взаємопов'язаних ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей; компетентність трактуємо як інтегровану якість особистості, що характеризує досвідченість суб'єкта в певній галузі.

Реалізація компетентнісного підходу в освіті має забезпечувати формування в суб'єктів навчання системи компетентностей вищого рівня, які виявляються в здатності людини до практичного перетворення дійсності для задоволення матеріальних і духовних потреб особистості й суспільства та являють собою органічну єдність наукової орієнтувальної основи дії (знань), умінь, навичок, цінностей і ставлень.

Формування в суб'єктів навчання компетентностей вищого рівня виявляється можливим лише в контексті педагогіки розвитку за умов узгодження цілей і завдань компетентнісного підходу з ідеями особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів.

З метою реалізації ідей педагогіки розвитку в повному обсязі компетентнісна освіта академічно здібних і обдарованих учнів має здійснюватися на засадах концепції меритократичної освіти, у якій складовими «формули успіху» виховання інтелектуальної еліти нації є:

- примат розуму й здібностей над походженням, майновим і соціальним станом учнів;
- створення системи пошуку та відбору академічно здібних і обдарованих учнів;
- створення мережі спеціальних класів для навчання та виховання академічно здібних та обдарованих учнів;
- створення системи підготовки і перепідготовки фахівців, які працюють із цим контингентом учнів;

➤ належне фінансування за рахунок як бюджетних, так і позабюджетних джерел;

➤ створення спеціальних структур із питань роботи з академічно здібними та обдарованими учнями, заснованих як на державних, так і громадських засадах.

➤ Зміст компетентнісно орієнтованої освіти має розроблятися згідно з дидактичними основами конструювання змісту освіти. Зокрема, відповідно до принципу подвійного входження цілей освіти до її змісту Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», мають містити предмети, провідною метою яких є формування в учнів ключових компетентностей, визначених у контексті цивілізаційного підходу.

➤ Під час конструювання дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» має реалізовуватися принцип єдності змістового, процесуально-діяльнісного, контрольного-коригувального та оцінно-результативного компонентів освіти.

➤ Упровадження авторської дидактичної технології в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів має здійснюватися на засадах програмно-цільового управління завдяки створенню та реалізації відповідної комплексно-цільової програми.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що розроблена й теоретично обґрунтована дидактична технологія реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» сприятиме формуванню в учнів проектних класів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей, їх особистісному становленню як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності та життєдіяльності.

Загальну гіпотезу конкретизовано **в часткових гіпотезах**.

Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» має здійснюватися з позицій системного підходу завдяки розробці та впровадженню відповідної дидактичної технології.

Формування в учнів компетентностей вищого рівня доцільно здійснювати на засадах педагогіки розвитку та концепції меритократичної освіти на основі розробленої авторської дидактичної технології.

Процес опанування учнями компетентностями вищого рівня повинен мати цілісний характер, що забезпечується включенням до змісту технології блоків-напрямів, орієнтованих на формування в них усіх структурних компонентів компетентностей як інтегральних якостей особистості, що містять наукову орієнтувальну основу дії (знання), уміння, навички, цінності та ставлення.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань і перевірки гіпотези були використані такі методи дослідження:

теоретичні: *аналіз* — для вивчення нормативних документів в освітній галузі, наукової та методичної літератури з теми дослідження, а також досвіду функціонування загальноосвітніх навчальних закладів із метою встановлення рівня практичного розв'язання досліджуваної проблеми; *узагальнення* — для визначення поняттєво-термінологічного апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень і висновків; *моделювання* — із метою розробки дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України»;

емпіричні (спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю учнів, анкетування, тестування, інтерв'ювання, бесіди, незалежне оцінювання — з метою визначення рівня сформованості в учнів початкової школи ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей; педагогічний експеримент — із метою виявлення ефективності розробленої авторської дидактичної технології;

методи математичної статистики — (статистична обробка даних, графічне відображення результатів, перевірка статичної гіпотези дослідження) — для кількісного та якісного аналізу результатів дослідно-експериментальної роботи та встановлення їх вірогідності.

Наукова новизна експериментальної роботи полягатиме в тому, що:

- *вперше* буде розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено дидактичну технологію реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України», а також комплексно-цільову програму впровадження цієї технології в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів науково-педагогічного проекту «Інтелект України»; визначено взаємозв'язок між компетентнісним та іншими методологічними підходами (системним, синергетичним, особистісно-діяльнісним, аксіологічним) до організації навчально-виховного процесу в проектних класах;

- *подальшого розвитку* дістануть поняття «компетентнісний підхід», ідеї про комплекс педагогічних засобів активізації суб'єктної позиції учнів під час здійснення навчально-виховного процесу на засадах вищевказаного підходу;

- *буде удосконалено* науково-методичне забезпечення впровадження дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України».

Практичне значення дослідження полягатиме в розробці та впровадженні теоретично обґрунтованої й експериментально перевіреної дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу, а також комплексно-цільової програми впровадження цієї технології в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів науково-педагогічного проекту «Інтелект України», створенні навчальних, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій для вчителів з окресленої проблеми.

Основні положення, результати, висновки та досвід дослідно-експериментальної роботи можуть бути використані у процесі модернізації системи освіти на засадах компетентнісного підходу, створення відповідного навчально-методичного забезпечення: типових навчальних планів, навчальних програм, посібників (зошитів на друкованій основі), інших дидактичних матеріалів, педагогічних програмних засобів (ІКТ), у процесі підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів до роботи в компетентнісно орієнтованій школі.

Терміни проведення дослідно-експериментальної роботи:

початок — 2016 р., закінчення – серпень 2022 р.

Очікувані результати експерименту:

Нормативно-правове забезпечення процесу модернізації системи середньої загальної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Розроблення і впровадження (апробація):

типових навчальних планів, навчально-методичного забезпечення функціонування компетентнісно орієнтованої школи;

навчальних програм підвищення кваліфікації менеджерів освіти та вчителів проектних класів з питань модернізації системи середньої загальної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Активізація зусиль науковців щодо теоретико-методологічного забезпечення процесу модернізації системи середньої загальної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Розповсюдження вітчизняних і зарубіжних новітніх освітніх теоретичних розробок, здобутків учителів-новаторів та вчителів-експериментаторів.

Ефективна реалізація мети і завдань всеукраїнського експерименту виявляється можливою за умови раціонального використання фінансових, технологічних, інформаційних, матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів держави, а також позабюджетних коштів, не заборонених законодавством України.

Організаційно-кадрове забезпечення всеукраїнського експерименту

Управління експериментом буде здійснюватись Науково-методичною радою з організації та проведення дослідно-експериментальної роботи з досліджуваної проблеми.

Функції Науково-методичної ради:

1. Планування, організація та моніторинг дослідно-експериментальної роботи.
2. Організація науково-методичного супроводу експерименту.
3. Контроль за ходом здійснення дослідно-експериментальної роботи.
4. Контроль за впровадженням в педагогічну практику результатів експерименту.

Склад Науково-методичної ради:

Гавриш І. В. — науковий керівник експерименту доктор педагогічних наук, професор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Ткачов А. С. — науковий керівник експерименту, кандидат педагогічних наук, докторант Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Бех І. Д. — науковий консультант експерименту, доктор психологічних наук, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України.

Гриньова В. М. — науковий консультант експерименту, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Кириленко С. В. — науковий консультант експерименту, кандидат педагогічних наук, доктор філософії, начальник відділу дослідження підготовки вчителів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Кіян О. І. — координатор експерименту, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу дослідження підготовки вчителів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Даниленко Г. М. — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Єресько О. В. — здобувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Холтобіна О. У. — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Виконавці:

Щербаков О. Ф. — директор Харківської гімназії № 169 Харківської міської ради, відмінник освіти України, голова Асоціації директорів загальноосвітніх навчальних закладів — учасників науково-педагогічного проекту «Інтелект України».

Щербакова О. О. — кандидат психологічних наук, науковий співробітник ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків» НАМН України.

Булахова Л. М. — учитель вищої категорії, учитель-методист, заступник директора Харківської гімназії № 169.

Жук Г. О. — учитель вищої категорії, учитель-методист Харківської гімназії № 169.

Ковальчук В. І. — завідувач відділу управління освітою та координації методичної роботи комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти».

Гонтаровська Н. Б. — доктор педагогічних наук, завідувач Дніпровського регіонального центру Інституту обдарованої дитини НАПН України.

Ватковська М. Г. — кандидат філософських наук, проректор Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Капінус Н. О. — методист відділу початкової освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Бачинська Є. М. — кандидат педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи комунального вищого навчального закладу «Київська академія неперервної освіти».

Пастушенко Н. М. — кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Хорів А. В. — методист кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Мельник Н. А. — кандидат педагогічних наук, проректор із науково-методичної роботи Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Андрійчук В. В. — методист кабінету дошкільної, початкової, інклюзивної та корекційної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Ханзель Ж. І. — завідувач відділу роботи з обдарованими дітьми Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Гуменюк В. В. — кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Орловська Н. М. — методист Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Науковий керівник

І. В. Гавриш

Координатор

О. І. Кіян

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти
і науки України
від 02.11.2016 року № 1019

Програма
всеукраїнського експерименту
за темою «Реалізація компетентнісного підходу
в науково-педагогічному проекті «Інтелект України»
на базі загальноосвітніх навчальних закладів
на 2016–2022 роки

№ п/п	Зміст заходів	Строк виконання	Відповідальні	Очікувані результати
1	2	3	4	5
1.1	Розробити угоди з партнерами — учасниками експерименту (ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Інститут проблем виховання, ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків» НАМН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, а також ЗНЗ — учасники проекту «Інтелект України»)	До 1-го грудня 2016 р.	Наукові керівники	Науковий супровід експерименту, забезпечення діяльності щодо створення наукових розробок, участь у щорічних науково-педагогічних заходах, щорічних науково-практичних конференціях, проведення яких спрямовано на виконання завдань дослідження
1.2	Розробити Концепцію модернізації початкової та основної школи в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на засадах компетентнісного підходу	До 1-го січня 2017 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Концепція модернізації початкової та основної школи в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на засадах компетентнісного підходу

1.3	Розробити дидактичну технологію реалізації компетентнісного підходу в початковій та основній школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та комплексно-цільову програму її впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів	До 1-го березня 2017 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	1. Дидактична технологія реалізації компетентнісного підходу в початковій та основній школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» 2. Комплексно-цільова програма впровадження авторської технології в практику роботи 1–4-х класів ЗНЗ
1.4	Поінформувати освітянську громаду про концепцію експерименту, терміни його реалізації; ознайомити з дидактичною технологією реалізації компетентнісного підходу в початковій та основній школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та програмою її впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів	До 1-го квітня 2017 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Поширення в освітньому середовищі інформації про початок експерименту, його суть і терміни реалізації
1.5	Спланувати хід педагогічного експерименту в базових загальноосвітніх навчальних закладах	До 1-го травня 2017 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради, керівники ЗНЗ	Утвердження Концепції всеукраїнського експерименту та термінів її реалізації
1.6	Організувати тематичні навчання (курси, семінари, практичні заняття тощо) для спеціальної підготовки вчителів проектних класів ЗНЗ — учасників науково-педагогічного проекту «Інтелект України» та інших учасників експерименту	Червень 2017 р. — червень 2020 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради, керівники ЗНЗ	Кваліфікований кадровий ресурс із реалізації напрямів та завдань всеукраїнського експерименту

1.7	Підготувати та провести всеукраїнську науково-практичну конференцію «Проблеми та перспективи реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»	Жовтень 2019 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради, керівники ЗНЗ	Обговорення теоретичних аспектів та проблем практичної реалізації завдань експерименту, презентація річних звітних матеріалів учасників експерименту
1.8	Забезпечувати систематичне інформування учасників дослідження та освітянської спільноти про хід реалізації завдань експерименту	Упродовж проведення експерименту	Науковий керівник, члени Науково-методичної ради	Поширення інформації про хід виконання Програми експерименту та його результативність
2. Нормативно-правове забезпечення				
2.1	Розробити та затвердити в установленому порядку нормативно-правову базу проведення експерименту, у тому числі: «Концепцію реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України»; «Програму всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі ЗНЗ — учасників Проєкту на 2016–2022 роки; «Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів I ступеня, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України»	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Нормативно-правове забезпечення всеукраїнського експерименту
2.2	Підготувати пакет документів щодо надання навчально-методичним комплексам для проєктних класів відповідного грифа МОН України	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Розширення нормативно-правової бази експерименту

3. Навчально-методичне забезпечення				
3.1	Теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність навчально-методичних комплектів для компетентісно орієнтованої освіти учнів	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Створення навчально-методичних комплектів для компетентісно орієнтованої освіти учнів проектних класів
3.2	Розробити інструктивно-методичні рекомендації для учасників експерименту	Упродовж проведення експерименту	Члени Науково-методичної ради	Інструктивно-методичні рекомендації для учасників експерименту
3.3	Забезпечити учасників експерименту науково-методичною, навчально-методичною літературою та іншими дидактичними матеріалами за тематикою експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Науково-методичне, навчально-методичне забезпечення експерименту
3.4	Забезпечити проведення для учасників експерименту on-line лекцій, вебінарів, консультацій, форумів, конференцій з метою їхньої підготовки до проведення експерименту	Упродовж проведення експерименту	Члени Науково-методичної ради	Розроблена та апробована система надання освітніх послуг щодо підвищення рівня професійної майстерності учасників експерименту шляхом організації їхньої дистанційної освіти
3.5	Розробити й опублікувати серію навчально-методичних посібників із проблеми «Модернізація системи середньої загальної освіти на засадах компетентісного підходу»	До 1 січня 2022 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Поширення інноваційного досвіду та висвітлення перспектив реалізації компетентісного підходу в початковій та основній школі

4. Дослідно-експериментальна робота на базі проектних класів науково-педагогічного проекту «Інтелект України»				
	I етап			
4.1	Скласти програму діагностики реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України», що містить: <ul style="list-style-type: none"> ➤ об'єкти вимірювання, його критерії та показники; ➤ методи вимірювання; ➤ факторно-критеріальну модель оцінки ступеня реалізації компетентнісного підходу в проектних класах; ➤ якісну характеристику рівнів реалізації компетентнісного підходу в класах 	До 1-го грудня 2016 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Програма діагностики реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України»
4.2	Обрати експериментальні та контрольні класи, які будуть брати участь у педагогічному експерименті	До 1 червня 2017 р.	Наукові керівники	Сформовані експериментальна та контрольна вибірки
4.3	Визначити первинний рівень реалізації компетентнісного підходу в експериментальній та контрольній вибірках	До 15 лютого 2017 р.	Наукові керівники, керівники ЗНЗ	Отримання на констатувальному етапі експерименту даних про стан реалізації компетентнісного підходу в експериментальній та контрольній вибірках
4.4	Здійснити узагальнення отриманих результатів щодо реалізації компетентнісного підходу в проектних класах НПП «Інтелект України» на констатувальному етапі експерименту, підготувати й надрукувати відповідний аналітичний збірник	До 1 січня 2017 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Видання аналітичного збірника з питань реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України»

4.5	Підбити підсумки I етапу дослідно-експериментальної роботи	Червень 2017 р.		
	II етап			
4.6	Провести формувальний етап педагогічного експерименту	2017–2021 навчальні роки	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради, керівники ЗНЗ	Експериментальна апробація Типових навчальних планів і навчальних методичних комплектів для окремих навчальних предметів, що вивчаються в початковій і основній школі
	III етап			
4.7	Провести контрольний етап педагогічного експерименту, здійснити перевірку статистичної гіпотези дослідження, узагальнити отримані експериментальні дані	До 1-го липня 2021 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Звіт за підсумками проведення експерименту
	IV етап			
4.8	Презентувати результати реалізації завдань експерименту під час науково-методичних заходів	Упродовж 2021–2022 н. р.	Науковий керівник, члени науково-методичної ради	Презентація результатів реалізації завдань експерименту

4.9	Здійснювати моніторинг ефективності дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» та комплексно-цільової програми її впровадження в практику роботи експериментальних проектних класів та їх коригування відповідно до результатів моніторингу та висновків експертів	Упродовж 2021–2022 н. р	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Удосконалення технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» та комплексно-цільової програми її впровадження в практику роботи експериментальних проектних класів
4.10	Узагальнити результати експерименту. Сформулювати висновки, розробити та реалізувати програму практичного впровадження результатів експерименту, яка б містила нормативне, науково-методичне, кадрове та організаційне забезпечення	До 1-го серпня 2022 р.	Наукові керівники	Узагальнення результатів і визначення подальшого розвитку експерименту
4.11	Підготувати звіт за результатами педагогічного експерименту	До 1-го серпня 2022 р.	Наукові керівники	Оприлюднення результатів педагогічного експерименту
5. Підготовка педагогічних кадрів				
5.1	Забезпечити організацію навчання педагогічних працівників — учасників експерименту щодо реалізації компетентнісного підходу в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України»	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, керівники ЗНЗ	Формування готовності учасників експерименту до модернізації навчально-виховного процесу на засадах компетентнісного підходу

5.2	Організувати роботу творчих (проблемних, динамічних) груп педагогічних працівників за напрямами експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники	Підготовка вчителів до інноваційної діяльності в умовах всеукраїнського експерименту
5.3	Запровадити систему організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівних та педагогічних кадрів загальноосвітніх навчальних закладів, батьків щодо забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей, які навчаються за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Система організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівних та педагогічних кадрів ЗНЗ, батьків щодо забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей, які навчаються за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»
5.4	Створити єдиний ресурсний банк даних як інформаційно-комунікаційну мережу підтримки й надання адресної допомоги педагогічним працівникам у процесі реалізації завдань експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники члени Науково-методичної ради	Створення ресурсного забезпечення дослідження
5.5	Організувати постійно діючий семінар «Психологічна культура вчителя в компетентнісно орієнтованій школі»	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Психологічний супровід становлення вчителя як суб'єкта компетентнісно орієнтованої школи
6. Діагностичне забезпечення. Комплексний моніторинг				
6.1	Розробити систему моніторингу щодо визначення ефективності дидактичної технології реалізації компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» та комплексно-цільової програми її впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів	До 1-го грудня 2016 р.	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Створення діагностичного інструментарію щодо визначення ефективності компетентнісно орієнтованих НВП в ЗНЗ; навчально-методичних комплектів з окремих навчальних предметів; системи медико-психологічного супроводу проекту

6.2	Провести планові моніторингові дослідження за такими змістовими складовими: педагогічною, медико-психологічною та соціальною	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Моніторинговий супровід дослідження
6.3	Створити систему психодіагностичних досліджень, спрямованих на супровід учнів	До квітня 2017 р.	Члени Науково-методичної ради	Створення медико-психологічної системи супроводу учнів експериментальних проектних класів
7. Інформаційно-технічне забезпечення				
7.1	Забезпечити проектні класи необхідними технічними засобами навчання, наочними посібниками, навчально-методичною літературою	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, керівники ЗНЗ	Матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах
7.2	Підготувати до друку навчальні посібники, навчально-методичні матеріали з питань реалізації завдань експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах
7.3	Забезпечити оприлюднення матеріалів реалізації експерименту через засоби масової інформації та фахові періодичні видання	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники, члени Науково-методичної ради	Забезпечення відкритості ходу і результатів експерименту
8. Робота з громадськими організаціями, об'єднаннями та засобами масової інформації				
8.1	Підписати Угоди про співпрацю з громадськими організаціями та об'єднаннями освітнього, здоров'язбережувального та патріотичного спрямування	До грудня 2016 р.	Наукові керівники	Забезпечення співпраці з громадськими організаціями та об'єднаннями

8.2	Розробити та погодити спільний план роботи Науково-методичної ради та громадських організацій і об'єднань освітнього, здоров'язбережувального та патріотичного спрямування щодо участі в експерименті	До 1 січня 2017 р.	Наукові керівники	Спільний план роботи Науково-методичної ради та громадських організацій і об'єднань освітнього, здоров'язбережувального та патріотичного спрямування щодо участі в експерименті
8.3	Організувати та провести спільні з громадськими організаціями та об'єднаннями заходи в межах експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники	Підвищення ефективності експерименту завдяки координації зусиль
8.4	Звітувати перед громадськістю та представниками засобів масової інформації про результати та хід реалізації завдань експерименту	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники	Оприлюднення результатів реалізації завдань експерименту
9. Міжнародне співробітництво				
9	Брати участь у роботі міжнародних науково-практичних конференцій, круглих столів тощо	Упродовж проведення експерименту	Наукові керівники	Використання міжнародного досвіду супроводу освітніх процесів у період трансформаційних змін суспільства та освітньої галузі, обмін делегаціями, проведення конференцій, педагогічних мостів, круглих столів в on-line режимі

Науковий керівник

І. В. Гавриш

Координатор

О. І. Кіян

Пояснювальна записка
до Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних
закладів I–II ступенів, які працюють за науково-педагогічним проектом
«Інтелект України»

Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів I–II ступенів, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», розроблені на виконання Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», наказів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 11.05.2011 р. № 430 «Про виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462», від 19.01.2012 р. № 43 «Про виконання постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392», від 30.11.2012 р. № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 грудня 2012 року за № 2111/22423, від 10.07.2012 р. № 797 «Про продовження впровадження науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів України», від 10.06.2011 р. № 572 «Про Типові навчальні плани початкової школи», із змінами згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2014 р. № 460, від 03.04.2012 р. № 409 «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня» (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 р. № 664), із змінами згідно з наказами Міністерства освіти і науки України від 12.12.2014 р. № 1465 та від 08.05.2015 р. № 518, наказів Міністерства освіти і науки України від 30.12.2008 р. № 1218 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі навчально-виховного комплексу № 169 м. Харкова» за темою «Створення системи супроводження навчання та розвитку академічно обдарованих дітей молодшого шкільного віку», від 04.12.2014 р. № 1439 «Про завершення апробації навчально-методичного забезпечення початкової школи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» та розроблення і впровадження проекту в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів».

Типові навчальні плани (додатки 3–4) містять інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» (далі — Проект), посилену за рахунок варіативної складової. Години варіативної складової використано для запровадження навчальних предметів «Навчаємося разом» (1–6 класи), «Єврика» (2–4 класи), «Основи самоменеджменту» (7–8 класи). Нерозподілені години варіативної складової (по 2 години на тиждень у 5–9 класах) загальноосвітні навчальні заклади можуть використовувати для запровадження вивчення другої іноземної мови, мови національної меншини, курсів: «Єврика. Твої математичні відкриття», «Вступ до професії» тощо.

На основі Типових навчальних планів загальноосвітні навчальні заклади складають на кожен навчальний рік робочий навчальний план, враховуючи особливості регіону та індивідуальні освітні потреби учнів, плануючи роботу закладів у другій половині дня (навчальні екскурсії, гурткова робота, позакласна навчальна діяльність у позаурочний час за рахунок бюджетних коштів (у межах наявного фінансування) або інших коштів, не заборонених законодавством України) та конкретизуючи визначений розподіл годин за напрямками.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462, до інваріантної складової змісту початкової освіти увійшли освітні галузі «Природознавство та Суспільствознавство». З огляду на цілі та завдання дослідно-експериментальної роботи, що здійснюється на всеукраїнському рівні в межах Проекту, зазначені освітні галузі реалізуються через інтегрований навчальний предмет «Людина і світ» та навчальний предмет «Навчаємося разом». Навчальні програми зазначених предметів містять змістові модулі, які реалізують окремі завдання курсів «Основи здоров'я» та «Трудове навчання», що надало можливість оптимізувати навчальне навантаження учнів і разом з тим виконати навчальні програми з «Основи здоров'я» та «Трудового навчання» у повному обсязі як у початковій, так і в основній школі. Навчальний предмет «Природознавство» в основній школі розподілено на два: «Природознавство. Моя планета Земля», який є пропедевтичним для вивчення системних курсів біології і географії у 6–9 класах, та «Природознавство. Твої фізичні відкриття», який є пропедевтичним для курсів фізики, хімії і астрономії. З метою реалізації цілей і завдань Проекту до навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня уведено інтегрований курс «Трудове навчання. Технічна творчість».

Характерною особливістю Проекту є те, що 5–9 класи можуть навчатися в режимі школи повного дня (додаток 5). Кількість часу для додаткового опрацювання не перевищує показники, визначені ДСанПіН 5.5.2.08-01. У другій половині дня один із напрямів (математичний чи філологічний) визначається залежно від того, на що використані години варіативної складової. Так, якщо загальноосвітній навчальний заклад використав їх для запровадження курсу «Еврика. Твої математичні відкриття», обирається філологічний напрям; якщо для запровадження вивчення, наприклад, другої іноземної мови — математичний напрям. Суспільствознавчий напрям у другій половині дня може реалізовуватися через навчальні предмети «Суспільствознавство», «Культура добросусідства» тощо; графічний — через курси «Креслення», «Комп'ютерна графіка» тощо.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 р. за № 229/6517 (зі змінами). Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при меншій наповнюваності від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Типові навчальні плани зорієнтовані на роботу загальноосвітніх навчальних закладів за 5-денним навчальним тижнем.

Т. в. о. директора департаменту
загальної середньої та дошкільної
освіти

С. М. Дятленко

**Типовий навчальний план
загальноосвітніх навчальних закладів I ступеня з навчанням
українською мовою, які працюють за науково-педагогічним проектом
«Інтелект України»**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		1	2	3	4
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3,5	3,5	3,5	3,5
	Читання	3,5	3,5	3,5	35
	Іноземна мова	3	3	3	4
Математика	Математика	4	4	4	4
	Еврика	–	1	1	1
Природознавство, Суспільствознавство	Людина і світ	2	2	3	2,5
	Навчаємося разом	2	2	2	1,5
Мистецтво	Мистецтво	1	1	1	1
Технології	Трудове навчання	0,5	0,5	0,5	0,5
	Інформатика	–	1	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	0,5	0,5	0,5	0,5
	Фізична культура*	3	3	3	3
Усього		20 + 3	22 + 3	23 + 3	23 + 3
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		20	22	23	23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		23	25	26	26

*Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються.

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
для загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня, які працюють
за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		5	6	7	8	9
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3,5	2,5	2	2
	Українська література	2	2	2	2	2
	Іноземна мова	5	5	5	5	5
	Зарубіжна література	2	2	2	2	2
Суспільствознавство*	Історія України	1	1	1	1,5	1,5
	Всесвітня історія	–	1	1	1	1
	Основи правознавства	–	–	–	–	1
	Навчаємося разом	2	2	–	–	–
	Основи самоменеджменту	–	–	1	1	–
Мистецтво	Мистецтво	1	1	1	1	0,5
Математика	Математика	4	4	–	–	–
	Алгебра	–	–	2	2	2
	Геометрія	–	–	2	2	2
Природознавство	Природознавство. Моя планета Земля	2	–	–	–	–
	Природознавство. Твої фізичні відкриття	1	1	–	–	–
	Біологія	–	2	2	2	2
	Географія	–	2	2	2	1,5
	Фізика	–	–	2	2	3
	Хімія	–	–	2	2	2
Технології	Трудове навчання. Технічна творчість	1	1	1	1	1
	Інформатика	1	1	1	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	Фізична культура**	3	3	3	3	3
Разом		26 + 3	29 + 3	30 + 3	31 + 3	31 + 3
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації***		2	2	2	2	2
Гранично допустиме навчальне навантаження		28	31	32	33	33

Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	31	34	35	36	36
--	----	----	----	----	----

*У межах галузі «Суспільствознавство» у 5-му класі вивчається курс «Історія України (Вступ до історії)», у 6-му — інтегрований курс «Всесвітня історія. Історія України».

**Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються.

***Спеціалізовані школи (класи) з поглибленим вивченням іноземних мов години варіативної частини використовують для вивчення другої іноземної мови.

НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ
за умов роботи класів у режимі повного дня

Напрями навчальної діяльності	Кількість годин на тиждень у класах				
	5	6	7	8	9
Суспільствознавчий	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Математичний / Філологічний	2	2	2	2	2
Графічний	–	–	1	1	1
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансується за рахунок бюджетних коштів та/або коштів, не заборонених законодавством України (без урахування поділу класів на групи)	2,5	2,5	3,5	3,5	3,5

ЗМІСТ

Наказ № 714	1
Додаток 1	4
Наказ № 1319	8
Заявка	10
Програма всеукраїнського експерименту за темою «Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проекті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів» на 2016–2022 роки	21
Додаток 1	31
Додаток 2	34
Додаток 3	35
Додаток 4	37

